

Výročná správa 2014

**Priatelia
Zeme**
CEPA

■ Udržateľný rozvoj a verejné financie

Účelné a transparentné hospodárenie s verejnými financiami považujeme za predpoklad zdravého rozvoja spoločnosti. Viac ako 80 percent všetkých verejných investícií na Slovensku pochádza z fondov EÚ. Preto sme aj v roku 2014 pokračovali v úsilí o čo najlepšie nastavenie investovania týchto peňazí z pohľadu udržateľného rozvoja a účasti verejnosti na rozhodovaní a kontrole fondov EÚ. Významné ostávajú aj investície európskych bánk na Slovensku. Stále financujú veľké dopravné a energetické projekty a spolufinancujú projekty dotované z fondov EÚ. Spolu s partnerskými organizáciami CEE Bankwatch Network a Priateľmi Zeme Európa sme presadzovali zvýšenie kontroly ich činnosti a lepšie nastavenie ich investičných politík.

Po viacročnom úsilí sa nám podarilo prispieť k zastaveniu prípravy výstavby plynovej kogeneračnej elektrárne v Považskom Chlmci. Tento projekt figuroval v zozname „zelených“ energetických projektov najväčšej globálnej verejnej finančnej inštitúcie na svete – Európskej investičnej banky (EIB). Miestni aktivisti s našou podporou úspešne čelili snahám investora v povoľovacích konaniach. Po odhalení jeho pochybení a nesprávnych postupov slovenské úrady konania zastavili. Vďaka tomu aj EIB nakoniec zmenila svoje rozhodnutie projekt finančne podporiť.

V roku 2014 pokračoval proces programovania fondov EÚ na roky 2014 – 2020. Podarilo sa nám posilniť význam udržateľného rozvoja ako princípu, ktorý sa má uplatňovať naprieč všetkými opatreniami podporovanými z fondov EÚ. V základnom dokumente pre fondy EÚ v nadchádzajúcom období – tzv. Partnerskej dohode – sa posilnili aj nástroje na sledovanie plnenia stanovených cieľov, napríklad na hodnotenie vplyvu investícií fondov EÚ na klímu a ich príspevok k znižovaniu emisií skleníkových plynov. Zaviedol sa aj nový pojem udržateľného využívania obnoviteľných zdrojov energie a zásada uplatňovania princíпов zeleného verejného obstarávania.

Pre pracovníkov Úrade vlády zodpovedných za formuláciu pravidiel pre fondy EÚ sme vypracovali program boja proti korupcii. Našu iniciatívu nakoniec zastavili ministerstvá vnútra a financií o odôvodnením, že táto oblasť je v ich kompetencii. Fondy EÚ tak zatiaľ nemajú samostatnú stratégiu znižovania korupcie.

Do zákona č. 292/2014 o podpore z fondov EÚ sa nám podarilo presadiť prísnejšie nastavenie pravidiel na predchádzanie konfliktu záujmov. Tým sme zúročili svoju predošlú prácu pre Ministerstvo práce sociálnych vecí a rodiny, kde sme prvýkrát tieto pravidlá sformulovali.

Prispeli sme aj k zlepšeniu pravidiel upravujúcich nominácie mimovládnych organizácií (MVO) do monitorovacích výborov pre operačné programy, na základe ktorých sa bude rozhodovať o poskytovaní podpory pre konkrétne projekty. Tým sa otvorili dvere aj pre financovanie nezávislej verejnej kontroly fondov EÚ.

Prevzali sme koordináciu MVO sledujúcich fondy EÚ a spolu s Centrom pre vzdelávanie mimovládnych organizácií sme začali vzdelávať ich aktivistov o fondoch EÚ a možnostiach aktívnej kontroly pripravovaných alebo schválených projektov. V Banskej Štiavnici sme školili kritikov projektov vodných elektrární na Hrone, ktoré majú výrazné negatívne vplyvy na prírodné prostredie: Zamerali sme sa na oblasť kontroly a efektívnu účasť v rozhodovacích procesoch o projektoch financovaných z fondov EÚ a európskych bánk.

■ Inteligentná energetika

V rámci tohto programu podporujeme zvyšovanie miery ekonomickej nezávislosti vidieka a stabilizáciu jeho rozvoja, ak je v súlade s princípmi udržateľnosti. Od roku 2003 sa sústreďujeme najmä na región Poľana. Nevybrali sme si ho náhodou. Na Slovensku patrí k ekonomicky zaostávajúcim oblastiam, a to napriek jeho výnimočným prírodným a kultúrnym hodnotám a značnému potenciálu nevyužívaných prírodných zdrojov. Ich efektívne využívanie by mohlo pozdvihnúť lokálnu ekonomiku, zmierniť vypuklé sociálne problémy regiónu a nasmerovať jeho rozvoj udržateľným smerom. Od roku 2010 sa v regióne Poľana sústreďujeme najmä na vytváranie podmienok pre koordinovaný rozvoj udržateľnej energetiky a regionálnu energetickú autonómiu. Tieto aktivity vrcholili v roku 2014.

Naše predchádzajúce analýzy naznačovali, že by región Poľana mohol byť energeticky sebestačný. Nutnou podmienkou k tomu je však koordinácia regionálnej energetiky, ktorá si vyžaduje personálne, finančné a technické kapacity, presné informácie a dostatočné vedomosti. Preto sme sa v roku 2014 sústredili na ďalšie zlepšenie podmienok pre kvalitné energetické plánovanie, efektívne využívanie miestnych zdrojov, vytvorenie podporných nástrojov vedúcich k úsporám a zriadenie regionálnej skupiny na podporu inteligentnej energetiky. Okrem toho sme pokračovali v testovaní niektorých služieb a poradenstva tak, aby boli uplatniteľné aj v ďalších vidieckych regiónoch.

Sformulovali sme kritériá dobrej praxe pri príprave a realizácii lokálnych energetických projektov a programov (tieto kritériá sme využili aj ako podnety pre programovanie fondov EÚ a samosprávam mali poskytnúť usmernenie pri príprave energetických projektov). Na základe kritérií sme doplnili mapu dobrých projektov na *Energoportáli* (internetový portál zameraný na inteligentnú energetiku a určený samosprávam, ktoré sa rozhodnú koordinovať lokálnu energetiku).

Vypracovali sme analýzu potenciálu biomasy na udržateľné energetické využitie katastri obce Poniky. Táto pilotná štúdia vychádzala z podrobného zmapovania lesných aj nelesných biotopov a na základe limitov prostredia jej autori navrhli modelový spôsob využitia biomasy na tzv. bielych plochách. O záveroch analýzy sme otvorili diskusiu

■ Pracovné stretnutie o rozvoji komunitných projektov v energetike v Bratislave (október 2014)

s kľúčovými verejnými aj súkromnými aktérmi. Keďže obec Poniky už podnikla kroky na realizáciu navrhnutých odporúčaní, je predpoklad, že by sa uplatnenie zvolenej metodiky mohlo využiť aj v iných obciach a regiónoch. Analýza bola dôležitým podporným podkladom aj pre prípravu energetických koncepcií.

Pre kataster tej istej obce sme vypracovali aj adaptačnú stratégiu pre lesné hospodárstvo. Bola to ďalšia pilotná aktivita v rámci Slovenska. Poskytla dôležité odporúčania, ktorých realizácia umožní obci/iným vlastníkom lesov dlhodobo udržať hospodárenie vo vlastných lesoch aj v podmienkach meniacej sa klímy.

V roku 2014 pokračoval zber údajov pre energetické koncepcie. Práve táto rozsiahla činnosť môže odrádzať samosprávy od systematickej práce v sektore energetiky. Je veľmi dôležité, aby počiatočný zber bol dôsledný a komplexný a aby sa vytvoril systém, ktorý pri pravidelných aktualizáciách koncepcií umožní efektívne využiť existujúce databázy a tým minimalizovať kapacity potrebné na túto činnosť. Zber kombinoval organizačnú a analytickú prácu, rozsiahly terénny prieskum, zaškolenie a prácu s kontaktnými osobami v samosprávach a prácu s údajmi. Podarilo sa nám získať databázy Štatistického úradu zo Sčítania obyvateľov, bytov a domov 2011 zo všetkých 43 samospráv cieľového regiónu a ďalšie dôležité podklady pre prípravu koncepcií.

Spolu s externými odborníkmi sme dokončili metodiky na výpočty energetickej potreby a potenciálu úspor energie na vykurovanie, prípravu teplej vody v budovách a prevádzku elektrických spotrebičov vo všetkých typoch budov. Pripravili sme aj metodiky na výpočet potenciálu biomasy, slnečnej energie (termika aj fotovoltika) a nízko-potenciálového tepla. Podľa nich sme spracovali obrovské množstvo získaných údajov. (Napríklad, v regióne Poľana je 12 330 obývaných rodinných domov, pričom ku každému existuje 8 kategórií ďalších údajov. Podobne je to s bytovými domami, administratívnymi budovami, školami a školskými zariadeniami, zdravotníckymi objektmi a obchodmi. Samosprávy regiónu Poľana tak získali veľmi cenný zdroj údajov, ktorý pri ďalších aktualizáciách už stačí iba dopĺňať.)

Výsledky sme zahrnuli do aktualizácie energetických koncepcií pre všetky 4 mikroregióny okolo Poľany. Tieto dokumenty sú stručné, zámerne neobsahujú dlhé opisné časti, ale iba najdôležitejšie závery spracované v úhľadnej grafickej forme. Kľúčové zistenia sú spracované v prehľadných tabuľkách, grafoch a obrázkoch a sú prístupné na Ergoportáli.

Pripravili sme aj prvú verziu elektronického programu na energetické plánovanie. Program bude potrebné priebežne dopĺňať a rozširovať – tak, aby spĺňal budúce požiadavky na obsah a formu energetických stratégií resp. lokálnych stratégií rozvoja nízkouhlíkovej ekonomiky.

Pokračovali sme v poskytovaní jednoduchých energetických služieb, zameraných na energetické poradenstvo pre domácnosti a samosprávy a tiež termovízu diagnostiku budov v regióne Poľana.

Na jar sme zorganizovali 5. turnus kurzu o udržateľnej energetike. Kurz kombinoval prednášky, e-learning a exkurzie a všetci účastníci absolvovali záverečné testy. Z 20 účastníkov 9 získalo certifikát a stali sa členmi skupiny *RESPINE* (Regionálna skupina na podporu inteligentnej energetiky).

■ *Termovízne školenie dobrovoľníkov na Ponickéj Hute*

V máji sme pripravili exkurziu pre 32 zástupcov samospráv, členov RESPINE a odborníkov do mesta Bruck an der Leitha s cieľom poskytnúť im inšpiráciu pri vytváraní systému regionálnej koordinácie energetiky na Poľane. Člen mestskej rady predstavil účastníkom energetickú politiku mesta a združenie Energiepark. Súčasťou exkurzie boli prehliadky mestskej biomasovej teplárne a pasívneho dvojpodlažného domu postaveného zo slamených balíkov a výstup na vyhladkovú plošinu veternej turbíny. Exkurzia mala vynikajúcu odozvu.

■ *Exkurzia do mesta Bruck/Leitha: návšteva poschodového pasívneho domu postaveného zo samonosných slamených balíkov*

Uvedené aktivity sprevádzala v roku 2014 aktívna mediálna, publikačná a osvetová činnosť. Vydali sme napríklad úspešný leták o pasívnych domoch, viacero informačných materiálov pre verejnosť na obecné tabule, organizovali sme mnohé prednášky zamerané na klimatickú zmenu (najmä pre učiteľov), zúčastnili sme sa viacerých konferencií a pracovných stretnutí o komunálnej energetike. Využili sme aj naše dve výstavy o klimatickej spravodlivosti a pasívnych domoch, ktoré sme inštalovali na objednávku škôl samospráv, múzeí a iných verejných inštitúcií buď ako samostatné podujatia alebo ako sprievodné akcie k vzdelávacím programom.

■ **Ďalšie aktivity**

V rámci trojročného medzinárodného projektu Od nadspotreby k solidarite sme spolu s partnerskými organizáciami z Luxemburska, Nemecka, Rakúska, Dánska, Maďarska a Peru zorganizovali vzdelávací pobyt v Peru. Podujatia sa zúčastnil aj predseda parlamentného výboru pre životné prostredie Mikuláš Huba. Jeho účelom bola podpora miestnych komunít, ktoré čelia rozsiahlej devastácii vodných zdrojov, prírodného prostredia, porušovania ľudských práv a fyzickej likvidácii kvôli ich odporu proti ťažbe zlata v Andách. V októbri sme privítali na Slovensku advokáta obetí ťažobných korporácií a šéfa peruánskej občianskej organizácie FEDEPAZ Davida Velezca. Jeho návštevu sme využili na konzultácie pre primátorku Kremnice a zástupcov iniciatívy Kremnica nad zlato, ktorá sa bráni pokusom o obnovenie ťažby zlata v meste a verejnú prednášku v Banskej Bystrici o sociálnom rozmere ťažby zlata v Peru.

■ **Interný rozvoj**

V auguste 2014 sme ukončili rozsiahly dvojročný energetický projekt. Keďže sme nezískali všetky plánované finančné zdroje na jeho kontinuálne pokračovanie, od septembra sme zredukovali náš pracovný tím na štyroch platených pracovníkov.

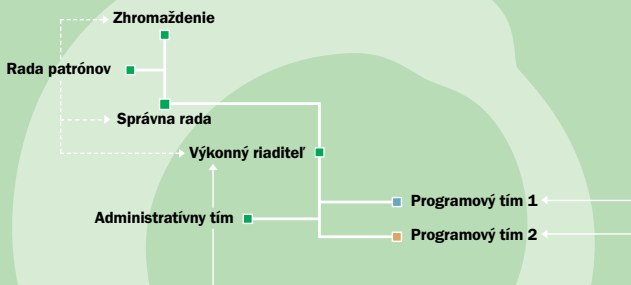
Obmedzené finančné zdroje ovplyvnili aj fungovanie organizácie. Čoraz menej kapacít zameraných na inštitucionálny rozvoj znamenal postupnú orientáciu na dobrovoľnícku prácu. Úlohy výkonného riaditeľa od mája 2014 prevzal Miroslav Mojžiš, ktorý zároveň koordinoval aj program zameraný na verejné financie.

Podarilo sa nám dokončiť rekonštrukciu časti nášho sídla na Ponickéj Hute, ktoré zároveň slúžia aj ako ukážky práce s prírodnými stavebnými materiálmi a využívania obnoviteľných zdrojov energie. Strop domu sme zateplili slamenými balíkmi a v školiacej miestnosti sme naradili pôvodné nevhodné cementové omietky hlinenými, pričom sme zabudovali elektrické rozvody pre fotovoltický systém. Začali sme budovať knižnicu zameranú na inteligentnú energetiku a využívanie prírodných materiálov v stavebníctve.

■ **Kancelária Centra na podporu inteligentnej energetiky na Ponickéj Hute počas rekonštrukcie a po nej**

Organizačná štruktúra Priateľov Zeme-CEPA

Personálne zloženie

Správna rada

Miroslava Čierna

Sawkat Choudhury

Lucia Lackovičová

Ivan Lesay

Daniel Škobla

Rada patrónov

Zuzana Kusá

Eugen Gindl

Program Udržateľný rozvoj a verejné financie

Miroslav Mojžiš
(od mája výkonný riaditeľ)

Irena Jenčová

Renáta Nemcová

Program Inteligentná energetika

Juraj Zamkovský

Katarína Durová

Peter Coch

Peter Halaj

Igor Babiak

Členstvo Priateľov Zeme-CEPA k 31. 12. 2014

Registrovaní riadni členovia (s hlasovacím právom) 24

Registrovaní priaznivci (členovia bez hlasovacieho práva) 366

Príjmy v roku 2014

Položka	EUR	%
Grantové príjmy	112 619 EUR	67,6%
Z toho:		
Švajčiarsky finančný mechanizmus	40 984 EUR	(24,6%)
Nórsky finančný mechanizmus	32 214 EUR	(19,3%)
Európsky fond regionálneho rozvoja	22 602 EUR	(13,6%)
Príjmy zo živnosti	900 EUR	0,5%
Príjmy z 2% z dane	632 EUR	0,4%
Dary, úroky, členské	777 EUR	0,5%
Pôžičky	0 EUR	0,0%
Iné príjmy	447 EUR	0,3%
Zostatok z roku 2013	51 107 EUR	30,7%
Príjmy spolu	166 483 EUR	

Výdavky v roku 2014

Položka	EUR	%
Personálne náklady		
administratívny tím	4 506 EUR	3,0%
projektový tím	65 867 EUR	43,8%
externí pracovníci	15 187 EUR	10,1%
Režijné náklady	10 897 EUR	7,3%
Dane a administratívne poplatky	161 EUR	0,1%
Služby	6 458 EUR	4,3%
Cestovné náklady	3 906 EUR	2,6%
Náklady na podujatia	6 056 EUR	4,0%
Náklady na publikácie	6 750 EUR	4,5%
Členské príspevky	210 EUR	0,1%
Webové stránky	4 108 EUR	2,7%
Vzdelávacie a informačné materiály	37 EUR	0,0%
Materiálne vybavenie a technika	2 183 EUR	1,5%
Subgranty	8 949 EUR	6,0%
Vrátenie pôžičiek	15 000 EUR	10,0%
Výdavky spolu	150 275 EUR	

Kontakt:

Priatelía Zeme-CEPA, Námestie Pod krížom 65
976 33 Poniky – Ponická Huta
048 4193 718, 0908 902 257, cepa@priateliazeme.sk
www.energoportal.org

